

Temat: **Skąd czerpiemy przekonania?**

1. Autor: Katarzyna Kuczyńska
2. Czas realizacji: 90 minut.
3. Poziom edukacyjny: uczniowie gimnazjum i liceum, w wersji zmodyfikowanej – uczniowie szkoły podstawowej.
4. Liczba uczestników: do 20 osób.
5. Metody dydaktyczne: zabawa *Skrytek*, ćwiczenia w argumentacji, dyskusja.
6. Formy pracy: indywidualna, z całą klasą.
7. Materiały dydaktyczne: przedmioty z otoczenia, materiały piśmiennicze.
8. Cele:
 - a) Poznanie różnych źródeł naszych przekonań – refleksyjna analiza ich roli w ludzkim poznaniu.
 - b) Rozwijanie umiejętności analityczno-syntetycznych poprzez stawianie badawczych pytań.
9. Literatura: T. Hołówka, *Kultura logiczna w przykładach*, PWN 2005.
10. Scenariusz zajęć

1. **Zabawa *Skrytek*:**

Każdy uczestnik wybiera sobie jeden obiekt na sali, z wyłączeniem samego siebie, na czas zabawy utożsamia się z nim. Wybrane przedmioty dyskretnie zapisuje się na karteczce, którą się podpisuje. Zbieramy karteczki i odkładamy na bok. Zaczyna się zabawa: „Czym jest Skrytek?” Jej celem jest odkrycie przybranych tożsamości wszystkich uczestników.

Każdy uczestnik zostaje na chwilę Skrytkiem, któremu wszyscy inni uczestnicy zabawy mogą zadać po jednym dowolnym pytaniu (w kolejności od osoby siedzącej po prawej stronie Bohatera pytanie są zadawane po kolei, w zależności od liczby uczestników można powtórzyć raz lub dwa kolejkę). Następnie grupa dyskutuje

między sobą i wybiera trzy propozycje odpowiedzi na pytanie, czym jest Skrytkiem. Skrytek nie może kłamać, odpowiadając na pytania, ale powinien starać się udzielić odpowiedzi możliwie skąpych informacyjnie. Jeśli jego tożsamość nie zostanie odkryta, Skrytek zyskuje tytuł Sprytki.

Uwaga techniczna - uczestnicy mają za zadanie wybrać konkretny obiekt z sali, ale potem mają tendencję do traktowania go w sensie ogólnym (np. choć wybrana firanka jest seledynowa i w motyle, to Skrytek odpowiada, że kolor zależy od tego, kto jak go zafarbuje) - wierności konkretowi należy pilnować.

2. **Ćwiczenie w argumentacji:**

Po zakończeniu zabawy wszyscy uczestnicy mają zapisać 3 argumenty na rzecz tezy, że nie są obiektem, z którym w trakcie zabawy się utożsamili. Następnie do tych argumentów dopisują, skąd je wzięli, czyli źródła danego przekonania (np.: „Nie jestem haczykiem, ponieważ żyję, a haczyk jest nieżywy”; źródła: doświadczenie wewnętrzne/poczucie „żyć”; wiedza przyrodnicza).

3. **Analizowanie argumentów - rozpoznawanie źródeł poznania:** [14 min]

Uczestnicy zajęć odczytują swoje wypowiedzi. Wspólnie je uzupełniamy (zazwyczaj pojedynczej osobie przychodzi do głowy tylko jedno źródło). Podane odpowiedzi dzielimy na rodzaje: a) własne doświadczenie: zewnętrzne, wewnętrzne; spostrzeżenie/obserwacja; b) autorytet osób, zbiorowości (intersubiektywne doświadczenie), instytucji, tutaj np. wiedza naukowa, religijna, obyczajowa – pewną tezę naukową możemy czerpać z nauki jako takiej i jej autorytetu, albo możemy ją uznać na podstawie zaufania do osoby, która deklaruje, że reprezentują naukę; c) rozumowania, w których do uznania czegoś za prawdę skłania nas to, że uznaliśmy już za prawdę coś innego, w oparciu o przesłanki.

Komentarz do omówienia/podsumowania ćwiczenia przez nauczyciela:

Z przekonaniem mamy do czynienia wtedy, gdy jesteśmy mniej/bardziej pewni, że zaszedł, zachodzi albo zajdzie jakiś stan rzeczy. Coś orzekamy i jesteśmy przekonani, że to jest prawda. Nasze przekonania to takie zdania, które wygłaszamy w poczuciu, że mówimy prawdę. Niektóre z nich rodzą się spontanicznie, inne są nam wpajane, a do jeszcze innych sami dochodzimy – część potrafimy uzasadnić, innych nie.

W oparciu o nasze przekonania myślimy i działamy. Lepiej, by były one sensowne, rozsądne i uzasadnione. Sprawdzamy ich sensowność poprzez wykrywanie ich powodów. Uzasadnianie przekonań jest istotne, gdyż na nich się opiera nasze widzenie świata i nasz sposób bycia w świecie.

Warto znać swoje przekonania, poziom pewności, bo na nich się opiera nasze działanie. Badanie zasadności swoich przekonań oznacza otwartość na lepsze przekonania, bardziej uzasadnione.

Źródła przekonań:

- a) Własne doświadczenie: zewnętrzne, wewnętrzne. Spostrzeżenie/obserwacja.
- b) Autorytet osób, zbiorowości (intersubiektywne doświadczenie), instytucji, tutaj np. wiedza naukowa, religijna, obyczajowa – pewną tezę naukową możemy czerpać z nauki jako takiej i jej autorytetu, albo możemy ją uznać na podstawie zaufania do osoby, która deklaruje, że reprezentują naukę;
- c) Rozumowania, w których do uznania czegoś za prawdę skłania nas to, że uznaliśmy już za prawdę coś innego, w oparciu o przesłanki.

Poszczególne źródła mogą być rozmaicie oceniane pod względem wiarygodności/pewności --- warto z uczniami przedyskutować, które źródła uważają za najbardziej pewne, co oznacza dla nich "pewność"; próbować wspólnie ustalić, jakie rodzaje sądów można czerpać z poszczególnych źródeł (np. Czy pewność, że moja narzeczona jest piękna, pochodzi z rozumowań? Czy poznawczo wiarygodne jest opieranie się tylko na doświadczeniu wewnętrznym przy ocenie innych osób?)

Propozycja modyfikacji zajęć na rzecz pracy z dziećmi ze szkoły podstawowej.

Zabawa w *Skrytka*: dzieci wybierają sobie jeden obiekt i go udają [scenka, mini drama] - pozostałe dzieci próbują zgadnąć, o jaki przedmiot chodzi. Po wykonaniu ćwiczenia przez wszystkie dzieci mają one zadanie przekonać pozostałe osoby, że na pewno nie są tym samym, co udawały - zadajemy pytania, skąd to wiedzą. Po "zebraniu" różnych źródeł dziecięcej wiedzy, i ewentualnym uzupełnieniu ich spisu w ramach wspólnej dyskusji, dzieci rysują owe źródła (np. serce - doświadczenie wewnętrzne, głowa - proces rozumowania) do kufierka/skrzyni skarbów wiedzy. Na kolejnych lekcjach będzie można do tego kufierka/skrzyni wracać.